

Paweł Przeździecki

"Naval Weapons of World War One : Guns, Torpedoes, Mines, and ASW Weapons of All Nations : An Illustrated Directory", Norman Friedman, Barnsley 2011 : [recenzja]

Przegląd Historyczno-Wojskowy 13 (64)/3 (241), 162-163

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

naszego kraju, wskazuje na złożoność pracy sztabowej i niezbędność koordynacji działań różnych struktur armii. Jest to rzetelna, dobrze udokumentowana pozycja wydawnicza, przygotowana przez najlepszego specjalistę w kraju. Część ustaleń pracy gen. Puchały ma charakter pionierski. Praca może być wykorzystana do studiów w uczelniach wojskowych, a także na tych uczelniach cywilnych, które prowadzą studia w zakresie bezpieczeństwa narodowego i bezpieczeństwa wewnętrznego. Powinni po nią sięgać oficerowie doskonalący wiedzę wojskową, a także wszyscy zainteresowani dziejami polskiej armii. Korzystanie z niej wymaga jednak pewnego poziomu wiedzy ogólnej i minimum zainteresowania wojskowością.

Kazimierz Łastawski

Omówienia literatury zagranicznej

Norman Friedman, *Naval Weapons of World War One: Guns, Torpedoes, Mines, and ASW Weapons of All Nations: An Illustrated Directory*, Barnsley 2011

Uzbrojeniu morskemu w czasie I wojny światowej poświęcona jest książka Normana Friedmana, historyka i analityka ze Stanów Zjednoczonych Ameryki, autora wielu publikacji o tematyce marynistycznej, w tym cenionej serii na temat rozwoju amerykańskich okrętów wojennych różnych klas. Książkę uzupełniają zdjęcia, rysunki techniczne i schematy. Friedman idzie częściowo śladem Johna Campbella, wybitnego brytyjskiego historyka-marynisty, autora m.in. dzieła o uzbrojeniu okrętowym w czasie II wojny światowej.

Autor podzielił pracę na 4 rozdziały. Pierwszy, zajmujący blisko $\frac{3}{4}$ objętości książki, traktuje o uzbrojeniu artyleryjskim. Oprócz wprowadzenia historycznego dotyczącego rozwoju armat morskich i amunicji, znalazło się 10 podrozdziałów poświęconych państwom produkującym ten rodzaj uzbrojenia oraz 11, zawierający informacje na temat importerów tej broni, w tym państw neutralnych podczas wielkiej wojny. W podrozdziałach zostały omówione m.in.: organizacja produkcji, taktyka wykorzystania broni, a także zagadnienia związane z kierowaniem ogniem i naprowadzaniem armat, ważne ze względu na skokowe zwiększenie zasięgu skutecznego ostrzału. Autor omówił m.in. konstrukcje wież artyleryjskich i budowę pocisków, scharakteryzował materiały wybuchowe i miotające, a także dokonał przeglądu poszczególnych typów uzbrojenia i ich podstawowych parametrów. Armaty zostały pogrupowane według kalibrów, od największego do najmniejszego – np. podrozdział „brytyjski” otwiera opis 18-calowej (457 mm) armaty Mk I, stanowiącej uzbrojenie HMS „Furious”, jednego z trzech oryginalnych tzw. wielkich lekkich krążowników, zamyka zaś omówienie takich działek, jak 40-milimetrowe przeciwlotnicze „pom-pomy” Vickersa.

Rozdział drugi Friedman poświęcił broni torpedowej. Otwiera go krótki zarys rozwoju tej broni, po czym następuje 10 podrozdziałów, skomponowanych według wcześniejszego klucza państw-producentów oraz importerów uzbrojenia. W rozdziale znalazły się m.in. informacje na temat taktyki i produkcji, a także poszczególne typy torped, ich osiągnięć, urządzeń napędowych oraz głowic bojowych.

W rozdziale trzecim, również liczącym 10 podrozdziałów, Autor przedstawił broń minową. Omówił m.in. metody wykorzystania min zarówno kotwicznych, jak i pływających do zwalczania żeglugi przeciwnika i ograniczania mu możliwości manewru (dla Brytyjczyków zapory minowe były jednym ze sposobów walki z niemieckimi U-bootami), problemy związane z opracowaniem skutecznych zapalników oraz wyborem odpowiedniego materiału wybuchowego. W odróżnieniu od poprzednich części, w tej Autor zrezygnował z przedstawiania poszczególnych typów oddzielnie – opisy stanowią element narracji.

Ostatni rozdział jest poświęcony środkom zwalczania okrętów podwodnych. We wprowadzeniu Autor krótko omawia bierne sposoby ograniczania skuteczności broni podwodnej, m.in. za pomocą sieci przeciwtorpedowych i zapór minowych oraz grupowania statków transportowych w konwoje. W siedmiu podrozdziałach, podzielonych jak wcześniej według państw, zostały omówione techniczne metody wykrywania okrętów w zanurzeniu za pomocą hydrofonów oraz opracowanych pod koniec wojny sonarów, a także rozwój środków wyspecjalizowanych, od trałów wybuchowych i pływających pułapek przez miotane ręcznie granaty i nadkalibrową amunicję armatnią do wyrzutni bomb głębinowych.

Pracę zamyka wykaz źródeł i opracowań oraz indeks okrętów. Jak wynika z bibliografii, publikacja Friedmana powstała głównie w oparciu o anglojęzyczne materiały źródłowe, przede wszystkim ze zbiorów brytyjskich (zwłaszcza The National Archives, w wykazie występujących pod dawną nazwą Public Records Office) i amerykańskich. W związku z tym mamy duże dysproporcje pomiędzy ilością i szczegółowością informacji na temat oręża wyprodukowanego na Wyspach Brytyjskich, w Stanach Zjednoczonych i w Niemczech (tu Autor mógł się oprzeć na tłumaczeniach niemieckich dokumentów przejętych po wojnie) a np. uzbrojenia marynarki Francji czy Rosji. Podobne dysproporcje pojawiają się zresztą przy omawianiu poszczególnych typów broni jednego państwa.

W rozdziałach poświęconych brytyjskiemu i niemieckiemu uzbrojeniu artyleryjskiemu Friedman korzystał z rękopisu pracy Johna Campbella, zmarłego w 1998 r. Podczas lektury książki daje się, niestety, odczuć kompilacyjny charakter tej części, co przejawia się choćby urywaną narracją. Utrudniać korzystanie z kompendium może chaotyczny, miejscami nawet dygresyjny tok wywodu oraz wkomponowanie w treść zasadniczą części podstawowych informacji na temat parametrów uzbrojenia. W oczy rzuca się również jednostronne justowanie łamów oraz niewielka czcionka o delikatnej kresce.

Pomimo tych, a także innych mankamentów, wynikających m.in. z częściowo nieuchronnego dla czasów I wojny światowej anglocentryzmu źródeł, kompendium ma dużą wartość ze względu na zebrany przez Friedmana materiał i stopień jego kompletności.

Naval Weapons... to praca godna zainteresowania historyków zajmujących się I wojną światową na morzu, a zwłaszcza rozwojem morskiej techniki wojskowej.

Paweł Przeździecki